

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 2 maart – 08:30 uur d.d. 3 maart

Directie Communicatie VWS | Met input van RIVM, BZ, IenW, RVO, OCW en SZW

10.2e

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
- Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 - Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen - Bedrijven die afhankelijk zijn van getroffen gebieden	- Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders - Werknemers en klanten van getroffen bedrijven	- Actieve burgers die zich (o.a. op sociale media) zorgen maken over het virus - Algemeen publiek

Samenvatting

- Er is nog altijd enorm veel aandacht voor het coronavirus, al worden de voorpagina's niet gedomineerd door het onderwerp. Actuele thema's zijn de besmettingen in Nederland, 'verder gaande' voorzorgsmaatregelen op eigen initiatief van bedrijven en ziekenhuizen en de doeltreffendheid en capaciteit van de zorgketen.
- Media berichten steeds sneller over besmettingen en achterhalen persoonsgegevens, terwijl RIVM deze niet deelt.
- Media peilen de 'sfeer in het land'. Op veel plekken lijkt men er nuchter onder te blijven; Loon op Zand, Dalen. Alleen ouders van kinderen op scholen in de Amsterdamse wijk IJburg hebben duidelijk hun zorgen.
- Er wordt niet gesproken over paniek of onrust, behalve als het over de groep ouderen en mensen met een zwakke gezondheid gaat.
- Uit opiniepeilingen blijkt dat minder Nederlanders zich zorgen maken t.o.v. een week geleden en dat een meerderheid niet bang is om besmet te raken. Bovendien lijkt het erop dat de meeste ondervraagden de hygiëne adviezen van het RIVM goed opvolgt en heeft in 62% vertrouwen in de aanpak van de overheid.

Karakterisering berichtgeving

- Er is nog altijd enorm veel aandacht voor het coronavirus, al worden de voorpagina's niet gedomineerd door het onderwerp. Actuele thema's zijn de besmettingen in Nederland, voorzorgsmaatregelen op eigen initiatief van bedrijven en ziekenhuizen en de doeltreffendheid en capaciteit van de zorgketen.
- Overdag wordt veruit de meeste informatie gedeeld via de liveblogs van landelijke media. 's Avonds is er steeds weer aandacht in de actualiteitenprogramma's van de NPO. Met meer besmettingen door het land, wordt er in toenemende mate verslag gedaan door regionale bladen en omroepen.
- Media peilen de 'sfeer in het land'. Op veel plekken lijkt men er nuchter onder te blijven; Loon op Zand, Dalen. Alleen ouders van kinderen op scholen in de Amsterdamse wijk IJburg hebben duidelijk hun zorgen (maar daar wordt dan ook veel gepeild).
- De berichtgeving in de ochtendkranten is divers. AD kopt op de voorpagina over 'Noodmaatregelen in de zorg'. Telegraaf kopt "Coronakoorts' loopt uiteen" [verdeeldheid over mate van voorzichtigheid] en Trouw schrijft op de voorpagina: 'Virus is nog te volgen, en dat is goed nieuws'. Volkskrant vraagt verderop in de krant of Nederland forser moet optreden.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

- Momenteel zijn er in Nederland 18 besmettingen bevestigd door het RIVM. Media spreken ondertussen van 21 gevallen. Hoewel het RIVM niet ingaat op individuele gevallen en identiteiten, berichten (regionale) media vaak al wel snel over persoonsgegevens. Zo is in 17 gevallen de woonplaats bekend, in 6 gevallen de precieze leeftijden en in het geval van de eerste besmette man en zijn dochter ook de voornamen.

- In 4 gevallen gaat het om mensen die in Noord-Italië zijn geweest, van 2 mensen is bekend dat zij carnaval in Tilburg hebben gevierd.
- 3 besmette personen liggen in isolatie in een ziekenhuis; 1 x Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis, 2 x ErasmusMC. Zeker 13 mensen zitten in Nederland in thuisisolatie, waarvan 4 kinderen. Van 2 mensen is het niet duidelijk of ze geïsoleerd zijn, een persoon 'blijft thuis'.
- Er verschijnen in de media nu ook berichten met informatie over mensen die een eerste keer getest zouden zijn, zonder dat de uitslagen nog bekend zijn. Daarnaast zijn media steeds vaker al op de hoogte bij een eerste positieve test.
- Twee inwoners van Nijkerk die in Abu Dhabi in quarantaine zaten zijn niet besmet en mogen naar huis. Volgens het [AD](#) nemen zij het 'eerstvolgende vliegtuig'.
- Arts-microbioloog Marc Bonten zei afgelopen weekend al dat de kans op een epidemie heel groot is (AD).

Informatiebehoefte

- Op het speciale informatienummer voor het nieuwe coronavirus zijn maandag zo'n 3.000 telefoontjes beantwoord. De website van het RIVM ontving maandag meer dan een half miljoen bezoekers.
- Het RIVM ontvangt maandag 340 oproepen en 337 mails over het coronavirus. Op social media zijn maandag 5.925 berichten binnen gekomen. Veel gestelde vragen zijn: Werkt dat contactonderzoek dat GGD'en uitvoeren wel goed? Waarom worden alle contacten van positief geteste patiënten niet meteen getest? Waarom worden mensen uit risicogebieden niet meteen getest en in quarantaine gezet? Gaan scholen preventief dicht? Hoe gaat het met de patiënten? Waar verblijven de patiënten? Wanneer moet ik nou de huisarts bellen en wanneer kan ik gewoon thuis uitzielen
- De VWS-webcare heeft maandag zo'n 350 berichten afgehandeld. Veel gestelde vragen zijn: Wat zijn nu de exacte kenmerken van het virus? Waarom gebruiken jullie het medicijn niet van de medicijnfabrikant in Zeewolde? Waarom mogen 900 studenten op skivakantie naar Italië? Waarom worden scholen e.d. niet preventief gesloten na de vakantie? Waarom is het advies van RIVM anders dan die van ARBO? Hoeveel tests lopen er nu? Waarom worden nieuwe gevallen maar een keer per dag gemeld en niet vaker? Waarom mensen uit China wel in quarantaine en uit Italië niet?
- In onder meer AD en NRC aandacht voor de vraag: 'Waarom werd de besmette vrouw in het Beatrixziekenhuis in Gorinchem niet getest?'
- Op sociale media regent het berichten van bezorgde ouders die hun kinderen het liefst thuis houden. Maar wie dat doet, kan volgens de rijksoverheid in de problemen komen met de leerplichtambtenaar. (...) Ook ouderorganisatie Ouders & Onderwijs kreeg te maken met bezorgde ouders (De Telegraaf).
- NU.nl schrijft dat de hoeveelheid nepnieuws lijkt toe te nemen sinds het virus Nederland heeft bereikt. Het RIVM ontkrachtte maandag een valse lijst met positieve gevallen in Nederland die rondging op social media.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Zorg

- Huisartsen hadden het maandag 'drukker dan ooit' en worden 'gek gebeld'. Ze merken dat mensen met gezondheidsklachten twijfelen wat ze moeten doen en toch maar voor de zekerheid contact opnemen.
- Het Rode Kruis Ziekenhuis in Beverwijk heeft een tijdelijke opnamestop ingesteld voor de afdeling intensive care, nadat een eerste test bij een patiënt op de intensive care positief was gebleken.
- Ziekenhuizen als het Radboud UMC, het Amphia Breda en Bravis in Roosendaal en Bergen op Zoom testen vanaf nu alle patiënten die zich bij de eerste hulp melden met luchtwegklachten.

Samenleving

- Diverse bedrijven, scholen en andere organisaties nemen 'rigoureuze maatregelen' die verder gaan dan het RIVM nodig acht. Werkgevers voelen zich verantwoordelijk en met name internationaal georiënteerde bedrijven voelen zich genoodzaakt actie te ondernemen, zoals thuiswerken of het afraden van reizen.
- Steeds meer organisaties, waaronder in sport en onderwijs, verzoeken geen handen meer te schudden.
- Nederlanders nemen ook zelf maatregelen. Hygiëneproducten worden massaal ingeslagen, op social media circuleren beelden van lege schappen. Fabrikanten van zeep en desinfectiemiddelen kunnen volgens

brancheorganisatie NVZ niet voldoen aan de enorme vraag. Volgens een peiling van EenVandaag heeft 12 procent van de respondenten extra eten en drinken ingeslagen. Eén op de vijf is op jacht geweest naar antibacteriële gel, met wisselend succes. 5 procent heeft een mondkapje gekocht of geprobeerd te kopen.

- Uit de peiling blijkt dat de meeste ondervraagden de hygiëne adviezen van het RIVM goed opvolgen. Ouderen en mensen met een zwakke gezondheid nemen de meeste maatregelen. Volgens Gijs Rademakers is bij de kwetsbare groep 'veel spanning' te zien.

Sport

- Secretaris-Generaal van de KNVB Gijs de Jong noemt dat wat wordt aangegeven door minister Bruins 'verstandig beleid'. Voorlopig worden er in Nederland nog geen wedstrijden afgelast.

Spoor/OV

- Maandag waren alle vervoerders van de OV-sector in spoedzitting bijeen. Er is geen sprake van paniek onder reizigers. Onrust onder personeel valt mee. Er worden diverse scenario's uitgewerkt.
- Als het een epidemie wordt dan advies kwetsbare en oude mensen plekken vermijden waar veel mensen bij elkaar komen, zoals ov. Zo'n advies is nu nog niet nodig, zegt viroloog Ab Osterhaus.

Luchtvaart

- De IATA houdt een pleidooi bij verschillende luchtvaartautoriteiten om over start- en landingsrechten op te schorten vanwege het coronavirus. Vliegmaatschappijen schrappen intussen meer vluchten, die alsnog leger worden. Het gaat volgens koepel IATA op 'coronabestemmingen' om een kwart minder aanbod.
- De crisis kost KLM €15 miljoen per week en de gedachte bij de goedkopere tickets is dat een beetje omzet altijd nog beter is dan vliegtuigen aan de grond zetten. Zowel vakantiegangers als zakenreizigers stellen hun reizen uit, aldus topman Ben Smith van Air France KLM.
- Ook internationaal worden er maatregelen genomen. Cathay Pacific uit Hongkong gaat de helft van de vloot aan de grond zetten, Lufthansa heeft het aantal korte vluchten met 25% teruggebracht en prijsvechters EasyJet en Ryanair annuleren veel vluchten richting Italië. KLM en Transavia bekijken de situatie per dag.

Betekenisgeving

- Uit een opiniepeiling onder 18.000 leden van het EenVandaag Opiniepanel blijkt dat zorgen over de coronauitbraak in Nederland zijn afgenomen; 30% tegenover 44% vorige week.
- Het vertrouwen in de aanpak van de overheid steeg van 57% vorige week naar 62% deze week.
- De 45-jarige besmette vrouw uit Helmond stelt in een interview met AD: "Ik kreeg te horen: 'U zit op het randje, wacht eerst maar af en kruip onder de wol'. Ik heb echt moeten aandringen op een test."
- Uit een opiniepanel van Hart van Nederland blijkt dat 47% van de respondenten een tijdelijk verbod op handen schudden als beste maatregel ziet om verdere verspreiding van het coronavirus te voorkomen.
- 71% zegt volgens Hart van Nederland vooralsnog niet bang te zijn om besmet te raken met het coronavirus.
- Onder andere CDA, PVV en SP uitten de afgelopen week kritiek op de bescheiden maatregelen die Nederland in vergelijking met onze buurlanden doorvoerde om het corona-virus in toom te houden (AD).
- De PVV heeft Kamervragen gesteld over de skitrip van Vincicat met 900 studenten naar Noord-Italië.
- Politiek commentator voor NRC, Tom-Jan Meeus, spreekt van 'ongemak' over minister Bruins in de coronacrisis. "Als aanzegger van het laatste nieuws op televisie oogt hij onzeker. Spiekbriefjes en hakkelen." Hij heeft het over 'Bruins' moeizame optredens'.
- Of Nederlanders onder invloed van een grote gebeurtenis in paniek raken, hangt mede af van het optreden van de overheid, meent de Volkskrant. Boutellier gebruikte daarvoor de metafoer van de bungeejumper: die springt van grote hoogte naar beneden in de wetenschap dat zijn val door het elastiek aan zijn enkels zal worden gebroken. Dát is wat de vrijheidslievende Nederlander ook van zijn overheid verwacht.

Economische gevolgen

- Het CPB gaat er nu nog vanuit dat de virusuitbraak snel onder controle komt. In dat scenario zou de economische groei dit jaar op 1,4 procent uitkomen, tegenover de 1,3 procent groei die overheidsinstantie

in december raamde. Als de epidemie pas in het derde kwartaal dit jaar uitdooft, zou de stijging van het Nederlandse bruto binnenlands product 0,8 procentpunt lager uitvallen.

- Onderzoeksbureau SEO Economisch Onderzoek denkt dat de gevolgen voor Nederland voorlopig redelijk beperkt kunnen blijven. Maar als het openbare leven in Nederland deels stil komt te liggen kan ons land in een recessie terechtkomen met werkloosheid en faillissementen als gevolg. De kans is dan groot dat de uitbraak in 2020 5 tot 10% van het bbp gaat kosten, aldus SEO (Telegraaf).
- De OESO waarschuwt in twee scenario's voor een daling van de groei van de wereldeconomie door het coronavirus. In het basisscenario zakt de groei van de eerder voorspelde 2,9% naar 2,4%. In een zwarter scenario zakt de groei naar 1,5%. Als dat gebeurt moeten overheden de wereldeconomie 'gecoördineerd' stimuleren. De OESO geeft geen aparte prognose voor Nederland (Telegraaf, NRC, FD, Trouw).
- De Europese Commissie zegt dat gecoördineerde begrotingsmaatregelen wenselijk zijn en is bereid de begrotingsregels te versoepelen. Eurocommissaris Gentiloni (economie) durft de gevolgen voor de Europese economie niet te voorspellen, maar spreekt over 'significante' negatieve effecten.
- De Europese Centrale Bank staat klaar om de economie van de eurozone te steunen, nu de groei onder druk staat vanwege het coronavirus. Het IMF en de Wereldbank staan klaar om noodleningen uit te keren aan landen die in economische problemen raken.
- De dekkingsgraad van Nederlandse pensioenfondsen is gedaald van 101 naar 95 procent, meldt Aon.
- Chipmaker NXP verwacht dit kwartaal een omzetsdaling tussen de 50 en 150 miljoen euro door COVID-19.
- Vanuit de internationale toeristensector klinken bezorgde geluiden over de gevolgen van de coronauitbraak voor het wereldwijde toerisme. Het reisverkeer neemt wereldwijd met 4,7 procent af. Volgens de World Travel & Tourism Council (WTTC) kunnen volgens sommige ramingen alleen al de verdampste inkomsten voor de reisbranche een recessie veroorzaken. Volgens EU-commissaris Thierry Breton kost het thuisblijven van Chinese toeristen de Europese toerisme-industrie één miljard euro per maand.